
M
A
D
E

Magdalena Niewelt
Oleg Marcinowski

P
O
L
A
N
D

2

Fotograf: Jan Malinowski
Art Director / Stylista: Natalia Penar
Modelka: Diana Nimylovich

Makijaż: Patryk Nadolny
Produkcja: Alicja Lichoń
Beata Janiszewska

Trzy lata temu opublikowaliśmy

MADE IN POLAND.

W tym czasie przeprowadziliśmy kilka naszych, prywatnych śledztw, które pokazały nam, że w Made in Poland mało jest samego Poland.

Przykładowo, buty Made in Poland, które jednak płyną z Chin to tak częsta okoliczność, że niemal przestała nas zaskakiwać. Garnitur, który został wykrojony w Polsce, lecz zszywany w Azji zaskoczył nas bardziej.

4 Skład tkanin zweryfikowany przez UOKIK spowodował nałożenie kary w łącznej kwocie ponad 2,1 mln złotych na producentów odzieży. Twierdzono przykładowo, iż marynarka jest w 80% z wełny, a podszewka w 100% z wiskozy. Rzeczywistość zweryfikowana przez Urząd okazała się zgoła odmienna. Owa marynarka była w 80% z poliestru, a podszewka... po prostu z poliestru. Co ważne, zachowanie zostało zakwalifikowane jako czyn naruszający zbiorowe interesy konsumentów, a nie tylko wykroczenie, co pozwala z nadzieją patrzeć w przyszłość¹.

Zaskoczenie budzą także przepisy, a raczej ich brak, co umożliwia wiele niepoprawnych zachowań.

W dzisiejszych czasach

TRANSPARENTNOŚĆ

to naszym zdaniem kluczowa sprawa.

Transparentność, czy to w łańcuchach dostaw, które zwykle „urywają” się w pewnych miejscach, czy też przejrzystość w zakresie miejsca produkcji oraz składników.

Gdy czytamy, że w krajach rozwijających się barwnik jest wylewany bezpośrednio do rzeki, a nieopodal ludzie czerpią wodę, jesteśmy przerażeni. Niestety tylko na moment. Gdy dowiadujemy się, że w krajach azjatyckich praktycznie nie ma norm, tkaniny można barwić niemal czymkolwiek, a następnie używać różnych chemikaliów, by odzież nie spleśniała w transporcie do Europy, które to następnie wchłaniane są przez skórę pod wpływem naszego ciepła, zaczynamy otwierać oczy.

1 Zob.: <https://www.rp.pl/konsumenci/art35959401-ponad-2-1-mln-zl-kary-od-uokik-za-falszowanie-skladu-odziezy>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

5 Przemysł mody jest odpowiedzialny za 10% światowych emisji gazów cieplarnianych, czyli więcej niż emisje generowane przez międzynarodowe loty². Jest drugim co do wielkości konsumentem wody, wytwarzając około 20 procent światowych ścieków i uwalniając do oceanu pół miliona ton syntetycznych mikrowłókien rocznie³. Przykładowo jeden ładunek prania z poliestru może spowodować uwolnienie 700 000 włókien mikroplastikowych⁴.

Każdego roku w UE wyrzuca się około 5,8 mln ton tekstyliów, około 11 kg na osobę. Co sekundę gdzieś na świecie ciężarówka z tekstyliami jest składowana lub spalana⁵.

Poszczególne kraje Unii wprowadzają przepisy mające na celu walkę z nadużyciami ze strony świata mody wobec środowiska.

Przykładowo,

francuskie prawo

dotyczące walki z odpadami, jak i gospodarki o obiegu zamkniętym (*Loi relative à la lutte contre le gaspillage et à l'économie circulaire*⁶) zachęca przedsiębiorstwa z różnych sektorów, gminy i obywateli, aby wyeliminować marnotrawstwo i przyjąć bardziej cyrkularne praktyki. Rok przed rozpoczęciem prac nad ustawą, Francja wytworzyła 4,6 tony odpadów na mieszkańca, czyli prawie dwa razy więcej niż w sąsiednich krajach,

2 Zob.: <https://climatescience.org/pl/advanced-emissions-by-product>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

3 Zob.: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/un-alliance-sustainable-fashion-addresses-damage-fast-fashion>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

4 Zob.: <https://blogs.dlapiper.com/iptitaly/2022/02/textile-waste-and-circular-fashion/#page=1>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

5 Zob.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/?uri=CELEX-3A52022DC0141>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

6 Zob.: https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=tlvInK1-pPYKGFzbZ-JvgnB0La5rYk6ys5dm_FwTPZs%3D&fbclid=IwAR1peInYkudUEhTB656P9O-9JkS386VeWmtZgFdYRmvABXJERgc8FjMW3HO8. Data dostępu: 19.06.2022 r.

we Włoszech i Hiszpanii. Nadto w 2014 r. wskaźnik odzysku odpadów z gospodarstw domowych we Francji (39%) był niższy niż w Niemczech (65%) i Belgii (50%), a wskaźnik recyklingu opakowań z tworzyw sztucznych (20%) był niższy niż średnia UE (30%). Francuzi są pierwszymi na świecie, którzy wprowadzili takie środki. Od stycznia 2022 r. obowiązuje zakaz niszczenia niesprzedanych towarów i wskaźnik możliwości naprawy⁷. Zakaz niszczenia niezakupionych lub zwróconych produktów dotyczy markowych ubrań, nie wyłączając towarów luksusowych. Nie można spalać owych ubrań, czy też wyrzucić ich na konwencjonalnych śmietniskach⁸. Pytanie, czy niechciane rzeczy nie zostaną sprzedane i wywiezione do kraju, w którym taki zakaz nie obowiązuje. Podobny mechanizm można zaobserwować w sektorze sprzedaży samochodów używanych - również w Polsce pojawiają się skupiska unieruchomionych, praktycznie zdezelowanych aut francuskich marek, które można określić cmentarzyskiem samochodów. Mniejsza o to kto je przywozi, rzecz w tym, iż ich utylizacja na terytorium Francji jest zbyt kosztowna, a przepisy innych państw wspólnotowych pozwalają na sprowadzenie i umożliwienie dogorywania. Gdzie trafią de facto odpady, które niegdyś były ubraniami i obuwiem? Czy jako *de iure* ubrania wrócą do krajów trzeciego świata, gdzie powstały?

We Włoszech

dekretom ustawodawczym nr 116 z dnia 3 września 2020 r. wprowadzono obowiązek wskazywania składu opakowania, który dotyczy nie tylko producentów, ale również handlowców. Każdy, kto wprowadza na rynek opakowanie, które nie jest odpowiednio oznakowane, może zostać pociągnięty do odpowiedzialności. W przypadku nieprawidłowego lub brakującego oznakowania, grzywna wynosi od 5200 do 40000 €. Odpowiedzialność jest zbiorowa, a dotyczy wszystkich uczestników łańcucha dostaw⁹.

7 Zob.: <https://emf.thirdlight.com/link/e9kl4x8ts2er-2za9sx/@/preview/1>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

8 Zob.: <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/30/france-passes-landmark-law-to-stop-unsold-goods-being-thrown-away>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

9 Zob.: <https://www.ecosistant.eu/en/packaging-law-italy/>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

Natomiast

w Wielkiej Brytanii,

Komisja ds. Audytu Środowiskowego wezwała rząd do zmuszenia sprzedawców mody do wzięcia odpowiedzialności za wytwarzane przez siebie odpady. Zasugerowano między innymi opłatę w wysokości 1 pensa za każdą sztukę odzieży, która może pokryć koszty lepszej zbiórki i recyklingu odzieży¹⁰.

W lipcu 2021 r. czołowe brytyjskie firmy modowe podpisały dobrowolne porozumienie: „Tekstyli 2030”. Celem porozumienia jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 50%, zużycia wody o 30%, jak również zintegrowanie nowego podejścia gospodarki o obiegu zamkniętym do powszechnych modeli biznesowych do 2030 r.¹¹

Za oceanem

też się sporo dzieje. We wrześniu 2021 r. w Kalifornii uchwalono ustawę SB62, dotyczącą praw pracowników w przemyśle tekstylnym w zachodnich Stanach Ameryki. Prawo zabrania zatrudniania za wynagrodzeniem poniżej płacy minimalnej. Zabroniono również systemu akordowego¹².

W Nowym Jorku trwa proces legislacyjny w kwestii zrównoważonego rozwoju mody i odpowiedzialności społecznej. (*The New York Fashion Sustainability and Social Accountability Act*¹³).

10 Zob.: <https://sustainablebrands.com/read/organizational-change/uk-gov-proposes-tax-other-incentives-to-help-end-throwaway-fashion>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

11 Zob.: <https://wrap.org.uk/taking-action/textiles/initiatives/textiles-2030>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

12 Zob.: <https://www.latimes.com/business/story/2021-09-08/california-bill-sb62-garment-workers-wages-assembly-vote?fbclid=IwAR15zB-5hKmMa2ur-bnNSWS6C2uKxvEKGFI12kezshaNQPvMT03JPKtkoUw>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

13 A8352/S7428

Każdy sprzedawca detaliczny i producent mody posiadający roczne wpływy brutto przekraczające na całym świecie 1.000.000 \$ będzie musiał opisać, w jaki sposób dba o środowisko i zagadnienia społeczne. Jeśli przepisy zaczną obowiązywać, takie deklaracje powinny być ogólnodostępne, np. zamieszczone na stronie internetowej przedsiębiorcy. Producenci zobowiązani będą również przeanalizować łańcuch dostaw oraz dostawców. Należy wskazać środki podjęte w celu rozwoju odpowiedzialnego biznesu, zidentyfikować obszary istotnego zagrożenia dla m.in. sprzedawców detalicznej mody w kontekście własnej działalności i relacji biznesowych. Co ważne, ujawnieniu wymaga również fakt, ile produktów zawiera w sobie materiały z recyklingu. Projekt ustawodawczy wskazuje, iż należy wybierać dostawców, którzy dbają o prawa pracowników. Proponowana jest kara grzywny w wysokości dwóch procentów rocznych przychodów w razie nieprzestrzegania przepisów. Mało tego, każdy obywatel może podjąć kroki prawne wobec firm, które owych przepisów nie respektują¹⁴.

Powyższe zasady jeszcze nie obowiązują. Wiążące są natomiast nowe przepisy dotyczące sektora tekstylnego, które to nakazują firmom od lutego 2021r. obowiązkowy recykling, jeśli odpady tekstylne przekraczają 10% wszystkich odpadów przedsiębiorcy¹⁵.

Wielkie przedsiębiorstwa twierdzą, że nie mają budżetu na działania zrównoważone. Działania Komisji Europejskiej wymuszają wprowadzenie zmian w budżecie.

14 Zob.: <https://www.nysenate.gov/legislation/bills/2021/s7428#:~:text=to%20establish%20the%20Fashion%20Sustainability,and%20social%20due%20diligence%20policies%2C>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

15 Zob.: <https://www.nytimes.com/2021/01/27/arts/design/recycling-packaging-new-york.html?fbclid=IwAR1coQnI57GojOu9CBQCT6fQ3bVDRq240FtlvEH-h4GsuQQcX72JfthGZ3g>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

IDYLICZNA WIZJA UE:

„Do 2030 r. wyroby tekstylne wprowadzane na rynek Unii Europejskiej są trwałe i nadają się do recyklingu, w dużej mierze wykonane z włókien pochodzących z recyklingu, wolne od niebezpiecznych substancji i produkowane z poszanowaniem praw socjalnych i ochrony środowiska. Konsumenci dłużej czerpią korzyści z niedrogich tekstyliów wysokiej jakości, szybka moda wyszła z mody, a opłacalne ekonomicznie usługi ponownego użycia i naprawy są powszechnie dostępne. W konkurencyjnym, odpornym i innowacyjnym sektorze tekstylnym producenci ponoszą odpowiedzialność za swoje produkty w całym łańcuchu wartości, również wtedy, gdy stają się odpadem. Ekosystem tekstyliów o obiegu zamkniętym kwitnie, napędzany zdolnościami do innowacyjnego recyklingu włókien na włókna, podczas gdy spalanie i składowanie tekstyliów jest ograniczone do minimum”¹⁶.

16 Zob.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0141>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

Komisja Europejska twierdzi, iż najskuteczniejszym sposobem na ograniczenie wpływu na klimat i środowisko jest wydłużenie żywotności wyrobów włókienniczych. Tym samym kluczową rolę odgrywa projektowanie produktu. Wady jakościowe, takie jak częste rozdarcia, nietrwałość koloru, stan zamków błyskawicznych czy szwów są główną przyczyną wyrzucania ubrań przez konsumentów. Nadto, mieszanki tkanin utrudniają recykling. Komisja planuje opracowanie wymogów dotyczących ekoprojektów w celu zwiększenia wydajności wyrobów włókienniczych. Owa wydajność wiąże się z trwałością, możliwością ponownego użycia, naprawą, czy recyklingiem włókien.

Konieczna jest przejrzystość. Duże przedsiębiorstwa zdaniem Komisji powinny ujawniać liczbę produktów, które wyrzucają, niszczą, przygotowują do recyklingu, spalają lub składować. Obowiązujący będzie zakaz niszczenia niesprzedanych produktów. Wywóz odpadów do krajów nienależących do OECD będzie dozwolony tylko pod warunkiem powiadomienia Komisji Europejskiej o chęci importu określonych rodzajów odpadów i wykazania zdolności krajów do zarządzania odpadami w sposób zrównoważony.

Komisja Europejska zamierza również wprowadzić cyfrowy paszport produktu dla wyrobów włókienniczych. Paszport będzie zawierał informacje dotyczące obiegu zamkniętego oraz kluczowe aspekty środowiskowe. Przedsiębiorcy będą też zobowiązani w nadchodzących latach do ujawniania parametrów zrównoważenia, wielkości produkcji oraz łańcuchów dostaw. Propozycja ustawodawcza zapewni konsumentom informacje o gwarancji trwałości, jak również możliwości naprawy odzieży. Co ważne, używanie wszelkich oznaczeń typu „przyjazny dla środowiska” będzie możliwe tylko po zweryfikowaniu przez osobę trzecią lub władze.

Komisja Europejska zobowiąże również przedsiębiorców do odpowiedzialności za wytwarzane przez nich odpady. Firmy nie pozostaną również bez wsparcia, gdyż Komisja opracuje wytyczne dotyczące promowania modeli biznesowych poprzez m.in. finansowanie. Przygotowano również stosowny

hashtag: #ReFashionNow, który będzie pomagał w promocji jakości, trwałości, napraw czy ponownego wykorzystania. Naszym zdaniem wisienką na torcie Strategii będzie zestaw narzędzi do walki z podrabianiem, który to określi zasady wspólnego działania, współpracy i wymiany informacji pomiędzy posiadaczami praw, a co najważniejsze organami ścigania¹⁷.

Okazało się, iż Kodeks Etyki dla Branży Odzieżowej, który stworzyliśmy w 2019 r. przetrwał próbę czasu i w pełni odpowiada wymogom Strategii Komisji Europejskiej. Konieczne jest jednak wdrożenie pewnych przepisów, które umożliwią jej realizację. Jak się okazuje, moda jest wręcz oszałamiająco nieuregulowana. My mamy kilka pomysłów na zmiany.

PO PIERWSZE: EDUKACJA.

Gdyby każdy wiedział, że dżinsy farbowane są syntetycznymi barwnikami, w skład których wchodzi związek chemiczny, które są rakotwórcze, z pewnością większym zainteresowaniem cieszyłyby się egzemplarze farbowane tradycyjnym indygiem. Zgodnie z raportem Nielsen, 66% respondentów zadeklarowało, iż chętnie zapłaci więcej za produkty i usługi firm dbających o pozytywny wpływ na społeczeństwo i środowisko¹⁸. Zdajemy sobie sprawę z tego, iż sama deklaracja to niewiele, niemniej jednak edukacja mogłaby wpłynąć na wybory konsumentów, zwłaszcza w kontekście ryzyka pogorszenia ich zdrowia. Abstrahując od czynników chorobotwórczych, trzeba zadać pytanie, po co kupować kolejny akrylowy sweterek, który bardzo szybko się zmechaci, powoduje wzmogoną potliwość, emituje mikroplastik i prawdopodobnie przetrwa tylko jeden sezon?

17 Zob.: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0141&from=EN>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

18 Zob.: <https://www.sustainmag.ca/green-generation-millennial-say-sustainability-is-a-shopping-priority/>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

Oczywiście, część producentów przekazuje informacje dotyczące procesu produkcji, jednak są one wybiórcze, co w kontekście celu finansowanego, jest logicznie uzasadnione. Jeden z globalnych podmiotów, chełpi się tym, iż przekazywana klientowi rzecz niezbędna do świadczenia usług, jest wykonana z eko plastiku. Fajnie, ale co z pozostałym plastikiem, czy chociażby z ilością papieru używanego przy czynnościach mniej lub bardziej z tymi usługami powiązanych?

Edukacja mogłaby również wyeliminować element dezorientacji konsumenta. Ci z nas, którzy chcą robić zakupy odpowiedzialnie, często nie potrafią rozróżnić, które marki podejmują sensowne działania, które tylko kolorują swoje ekologiczne zaangażowanie, a które nie robią w ogóle niczego. Mówi się nam „kupuj mniej, kupuj lepiej”, ale nie otrzymujemy informacji potrzebnych do podejmowania świadomych decyzji¹⁹.

PO DRUGIE: PODATKI.

Naszym zdaniem konieczne jest wprowadzenie ulgi podatkowej dla firm, które nie stosują tylko greenwashingu, a podejmują realne działania. Dlaczego zgodnie z Polskim Ładem ulga na zatrudnianie innowacyjnych pracowników skierowana jest do przedsiębiorców, którzy ponieśli stratę w roku podatkowym lub których dochód nie pozwala na odliczenie kosztów kwalifikowanych w ramach ulgi na działalność rozwojowo-badawczą?

Wspomnieć w tym miejscu należy, iż ulga rozwojowo-badawcza jest niebywale ważna dla przemysłu modowego. Umożliwia odliczenie takich kosztów, jak uzyskanie i otrzymanie patentu, czy na przykład praw z rejestracji wzoru przemysłowego na każdym etapie, a to przygotowania dokumentacji zgłoszeniowej, postępowania przed Urzędem, czy opłat okresowych²⁰. Wynalazki mogą zrewolucjonizować branżę. Dobrym przykładem jest T-shirt firmy

19 Zob.: <https://www.vogue.com/article/new-york-fashion-bill-sustainability-social-justice>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

20 Zob.: <https://www.podatki.gov.pl/pit/ulgi-odliczenia-i-zwolnienia/dzialalnosc-badawczo-rozwojowa/#jak-obliczyc>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

Pangaia z wodorostów i bawełny pokryty antybakteryjnym wykończeniem w kolorze mięty pieprzowej, którego nie trzeba często prać²¹.

Pomijając ryzyko dążenia niektórych producentów do sztucznego generowania straty, warto premiować ulgami podatkowymi również tych, którzy w ramach procesów produkcji i świadczenia usług, podejmują środowiskowo odpowiedzialne działania. Przykładowo zakwalifikowanie do niższej stawki VAT tych, których działania mogą być uznane za mające korzystny lub nawet neutralny wpływ na środowisko. Oczywiście jest, iż niezbędny będzie akt prawny, który w jasny sposób wskaże kryteria kwalifikacji. Obligatoryjne byłyby też dodatkowe kompetencje dla organów, które weryfikowałyby zasadność przydzielania ulg.

Odwrotna sytuacja została już przetestowana. Od stycznia 2021 r. obowiązuje w Polsce tzw. podatek cukrowy. Opłata nakładana jest na towary zawierające dodatek w postaci cukrów, substancji słodzących, kofeiny i tauryny. Ma zniechęcić do spożywania wysokosłodzonych, niezdrowych napojów²². Naszym zdaniem konieczne jest również wprowadzenie podatku akcyzowego na tzw. szybką modę. Dlaczego osoba, która produkuje ubrania w Polsce musi płacić VAT przy zakupie tkaniny, nici, czy guzików, a dla firmy importującej ubrania z Azji często ten podatek jest zerowy?

Rozumiemy, iż dodatkowe daniny narzucane na rzeczy *fast fashion* nie są działaniami prokonsumenckimi, gdyż sieciówkowa odzież stanie się droższa, niemniej jednak jeśli odzież niemal jednorazowa byłaby w podobnej cenie do jakościowych ubrań, pojawia się szansa, iż konsument wybierze wysokogatunkowe produkty. Nadto, naszym zdaniem ulgi, dotacje czy wszelakie podatkowe zachęty dla startupów powinny być na tyle dostępne i zrozumiałe, by wręcz nie potrzebowałyby pomocy specjalistów w ich dobieraniu. Działalności innowacyjne potrzebują wszechstronnego wsparcia, które będzie można szybko zastosować.

21 Zob.: <https://www.forbes.com/sites/brookeroberthslam/2019/12/05/this-startup-is-reshaping-what-it-means-to-be-a-sustainable-fashion-brand-from-materials-through-to-products/?sh=461db738732f>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

22 Art. 12a ustawy o zdrowiu publicznym. (Dz.U. z 2021 r. Poz. 1956 z późn. zm.).

PO TRZECIE: ODPADY.

Dlaczego w polskiej ustawie o odpadach słowo „tekstylna” pada tylko trzykrotnie? W kwestii odpadów komunalnych, zapobiegania ich powstawania oraz magazynowania. Czy brak definicji legalnej opadów tekstylnych wynika z tego, że to dla każdego takie oczywiste? Naszym zdaniem powszechne pojmowanie odpadów tekstylnych wpływa na powstawanie nadużyć.

Odpady tekstylne to również materiały ze złomowanych samochodów, materiały używane w szpitalach, czy włókiennicze pokrycia podłogowe. Występują odpady czyste, takie jak firany, ale również odpady wymagające odkażania, jak wykładziny²³. Postulujemy stworzenie jednej, powszechnie stosowanej definicji legalnej odpadów, która będzie zawierała w sobie odpowiedź na współczesne wątpliwości. Jej brak będzie mógł prowadzić do wyszukiwania, a następnie wykorzystywania luk w prawie, o czym jako prawnicy wiemy, aż za dobrze.

Kolejna kwestia to BDO. Rejestr Bazy danych o produktach, opakowaniach oraz o gospodarowaniu odpadami nie jest obowiązkowy dla producentów odzieży. Dotyczy tylko sytuacji, gdy sprzedaje się towary w opakowaniach, ale tylko jeśli przekroczy się sumę 200 kg rocznie w przypadku opakowań tekstyliów, czy 500 kg rocznie za opakowania z papieru czy tektury²⁴. Niestety brakuje kryteriów weryfikacji ilości opakowań sprzedanych towarów oraz kontroli samych deklaracji, co daje pole do nadużyć.

Zgodnie z treścią art. 12 ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej, przedsiębiorca, jak i organizacja, którzy nie wykonali obowiązku odzysku, a w szczególności recyklingu odpadów powstałych z produktów wprowadzonych na terytorium kraju są zobowiązani do wpłacenia opłaty produktowej obliczonej

23 Zob.: <https://esbud.pl/odpady-tekstylne-co-z-nimi-zrobic/>.
Data dostępu: 19.06.2022 r.

24 Rozporządzenie ministra klimatu w sprawie rodzajów odpadów i ilości odpadów, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów z dnia 23 grudnia 2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 2531).

oddzielnie w przypadku nieosiągnięcia wymaganego poziomu odzysku czy recyklingu²⁵. Być może należy rozszerzyć krąg osób zobowiązanych do zrealizowania tychże obowiązków?

Przepisy karne dotyczące odpadów są naszym zdaniem zbyt pobłażliwe. Przykładowo, naruszenie sposobu prowadzenia gospodarki odpadami, czy przetwarzanie odpadów w sposób niezapewniający niestwarzania zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi oraz dla środowiska zagrożone są karą grzywny albo aresztu²⁶. Nieprowadzenie ewidencji odpadów zagrożone jest tylko karą grzywny²⁷. Orzekanie w tychże sprawach następuje na zasadzie i w trybie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia²⁸. To znaczy, że zarówno wymiar grzywny, jak i aresztu są wręcz groteskowe.

PO CZWARTE: JAKOŚĆ.

Motto rodziny Gucci brzmiało „Jakość pamięta się o wiele dłużej niż cenę”. Dlaczego tak wiele osób akceptuje to, iż ubrania z sieciówek bardzo często po drugim, czy trzecim praniu nadają się już tylko na ścierkę? Co gorsza, nawet niepełnowartościową szmatkę, bo zostawiają po sobie jakieś drobinki i smugi? Wiele osób nie chce wydać więcej na rzecz uszytą przez renomowaną markę, choć kwota wydana na kilka gorszych jakościowo egzemplarzy tej samej rzeczy często jest znacznie wyższa. Dlaczego akceptujemy to, iż rzeczy *fast fashion* są słabej jakości i nagminnie nie nadają się do naprawy?

Rozważania na temat sensu zakupu garderoby, która w przyszłym wcieleniu nie będzie mogła być nawet ścierką powinny znaleźć się wyżej, niemniej jednak, gdyby w kraju obowiązywały wyśrubowane wymogi jakościowe, część firm zniknęłoby z rynku, co zmniejszyłoby ilość odpadów. Świadomość jakości wynika z edukacji, zarówno konsumenckiej, która wpływa na środowiskowe

25 Art. 12 stawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej. (Dz.U. z 2020 r. Poz. 1903 z późn. zm).

26 Art. 171 oraz art. 176 ustawy o odpadach. (Dz.U. z 2022 r. poz. 699).

27 Art. 180 ustawy o odpadach.

28 Art. 193 ustawy o odpadach.

wybory, jak również producenckiej - przepływ wiedzy skutkuje innowacjami, które odpowiednio kierowane mogą pozytywnie wpływać na środowisko. Naszym zdaniem obowiązek ochrony gwarancyjnej na rzeczy z sieciówek mógłby naprawę wiele zmienić.

PO PIĄTE: PRACOWNICY.

Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie prowadziła kampanię „Zysk nie wyzysk”, która pokazała, że szwaczki były nawet zamykane na kłódkę, by nie opuścić miejsca pracy²⁹. W Polsce, idąc śladem ustawodawczym Kalifornii również powinno wprowadzić się zakaz pracy akordowej. Dlaczego szwaczki w wielu miejscach nie mogą nawet napić się wody pracując w 40 stopniach Celsjusza? Dlaczego niektóre z nich nie wiedzą, ile zarobią dzięki uszyciu danej rzeczy? Byliśmy świadkami protestów wielu grup zawodowych. Blokowania ulic przez szwaczki jednak sobie nie przypominamy. Otóż krawcowe często są jedynymi żywicielami rodziny, co powoduje, iż z reguły nie mają odwagi się sprzeciwić. Warunki pracy powinny być kontrolowane, lecz niewiele pomoże tutaj Państwowa Inspekcja Pracy, która zapowiada swoją wizytę. Naszym zdaniem w Polsce powinniśmy wprowadzić zabezpieczenie wynagrodzenia tej grupy zawodowej. Niezależnie od tego, czy zleceniodawca będzie negocjował cenę szycia, a nawet wycofa się z zamówienia, wynagrodzenie musi zostać zabezpieczone. Mało tego, wynagrodzenie godne, które w żadnym razie nie równa się z tzw. najniższą krajową.

PO SZÓSTE: OBOWIĄZKI WIELKICH FIRM.

Deklaracja działań środowiskowych. Proponujemy, by w przypadku określonego obrotu oraz liczby zatrudnionych pracowników, firmy musiały składać deklaracje, podobnie jak w przypadku chociażby sprawozdania finansowego.

29 Zob.: <https://publicystyka.ngo.pl/fundacja-kupuj-odpowiedzialnie-stoi-za-akcja-zyskniewyzysk>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

W takich raportach należałoby wskazać, w jaki sposób działania firmy wpływają na zmiany klimatyczne. Nadto, czy firma wykonuje realne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Jak działalność wpływa na dobrostan zwierząt i wylesianie. Jak wysokie są emisje gazów cieplarnianych w związku z prowadzoną działalnością. Należałoby również zidentyfikować potencjalne zagrożenia.

PO SIÓDME: PRZESTĘPSTWO EKOBÓJSTWA.

Polski kodeks karny zawiera w sobie rozdział dotyczący przestępstw przeciwko środowisku. Pytanie, dlaczego zniszczenie środowiska przyrodniczego jest penalizowane w przypadku znacznych rozmiarów, ochrony gatunkowej powodując istotną szkodę, czy na terenie objętym ochroną³⁰. To znaczy, że mniej można? Pojęcie „znaczne rozmiary” jest przecież szalenie ocenne. W Polsce karane jest zniszczenie środowiska przyrodniczego, zanieczyszczenie wody, powietrza lub powierzchni ziemi, czy przykładowo nielegalne działania związane z odpadami.

Naszym zdaniem, koniecznym będzie wprowadzenie kar za nieprzestrzeganie obowiązujących wymagań w zakresie polityk środowiskowych. Prócz potencjalnej kary pozbawienia wolności winien się znaleźć jeszcze obowiązek naprawienia szkody w wymiarze umożliwiającym przywrócenie środowiska naturalnego. Przykładowo, francuski kodeks ochrony środowiska przewiduje w przypadku degradacji flory i fauny karę do 300 tysięcy euro³¹, więc zdecydowanie żarty się skończyły. Z uwagi na fakt, iż francuskie inicjatywy ustawodawcze są nam wyjątkowo bliskie, wskazać należy, iż we Francji, przestępstwem ekobójstwa jest umyślne zanieczyszczenie środowiska fizycznego i biologicznego albo umyślne pozbywanie się odpadów. Zagrożone jest karą do 10 lat pozbawienia wolności oraz grzywną do 4,5 mln euro, co może zostać zwiększone do 10krotności korzyści uzyskanych z popełnienia przestępstwa. Co najważniejsze, przedawnienie rozpoczyna swój bieg dopiero od momentu wykrycia szkody³².

30 Art. 181 kodeksu karnego. (Dz.U. z 2021 r. poz. 2345).

31 Art. L. 173-3 francuskiego kodeksu ochrony środowiska.

32 Zob.: <https://www.straitstimes.com/world/europe/france-to-punish-eco-cide-with-prison-up-to-10-years>. Data dostępu: 19.06.2022 r.

W Polsce podejmowane są liczne inicjatywy, które pozwalają z nadzieją patrzeć w przyszłość. Powstają firmy tworzące ubrania cyfrowe, z których będzie można korzystać podczas wirtualnych spotkań czy konferencji. Coraz powszechniejsza staje się sprzedaż ubrań i dodatków z tzw. drugiej ręki. Uznane budzą także wypożyczalnie ubrań, czy to sukienki na bal, czy na III trymestr ciąży prowadzone przez takie Spółki, jak E-Garderobe sp. z o.o. Nasz nieustający podziw budzą także pomysły Zosi Zochniak i Tomka Bociana z Ubrania Do Oddania.

Niemniej jednak, czy w Polsce istnieją marki, które już dzisiaj spełniają niemal wszystkie wymogi stawiane przez Komisję Europejską? Oczywiście! Nasze poszukiwania marki doskonałej zakończyły się odnalezieniem Fussét. To marka założona przez adwokata, co jest nam wyjątkowo bliskie. Opis marki jest następujący: „Marka FUSSET odpowiada na potrzeby biznesu i ubioru zgodnie z zasadami dress code, w duchu sztuki męskiego tailoringu, ale z nowoczesnym twistem i dla kobiet. FUSSET to: JAKOŚĆ i TRWAŁOŚĆ – Wykorzystujemy naturalne materiały najwyższej jakości, takie jak wełna czy jedwab (bez sztucznych domieszek) sprowadzane z Włoch lub od lokalnych polskich rzemieślników. PONADZASOWOŚĆ - Klasyczne kroje, klasyczne kolory. MOŻLIWOŚĆ WYBORU - Każdy garnitur dopasowujemy do sylwetki. Szyjemy także garnitury na indywidualne zamówienia, w tym także z trwałym umieszczeniem logotypu. ETYCZNOŚĆ i - tak ważne dziś - zrównoważone działania w całym procesie tworzenia marki. Zbuduj swoją ŚWIADOMĄ SZAFĘ na LATA”³³.

Przy bliższym poznaniu okazało się, iż Alicja Lichoń - właścicielka marki wydłużyła czas użytkowania odzieży, budując świadomość konsumenta. Projektuje skupiając się na jakości, świadomości, trwałości. Lepsza jakość przetrwa dłużej. Alicja obniżyła tempo kolejnych kolekcji, skupiając się na relacji z klientem. Fussét nie zleca krojenia i szycia poza Polskę. Nie prowadzi także produkcji hurtowej, nie ponosząc kosztów składowania. Ponadczasowe klasyki Alicji wymykają się modowemu marnotrawstwu. Skupiony łańcuch dostaw daje sposobność również szyciu na zamówienie, co umożliwia uniknięcie licznych zwrotów przy zakupach pod wpływem impulsu, czy obciążenia środowiska niesprzedanymi egzemplarzami. Alicja projektuje w taki sposób, by produkt przetrwał, jak najwięcej lat, czy to pod względem jakości wykonania produktu, jak i trafności wyboru.

33 Zob.: <https://www.linkedin.com/company/fusset/about/>.
Data dostępu: 19.06.2022 r.

Fotograf: Jan Malinowski
Art Director / Stylista: Natalia Penar
Modelka: Diana Nímylovich

Makijaż: Patryk Nadolny
Produkcja: Alicja Lichoń
Beata Janiszewska

WYWIAD Z ALICJĄ LICHONĄ, WŁAŚCICIELKĄ MARKI FUSSÉT:

Jakich materiałów używasz w Fussét?

Wyboru materiału do każdego produktu dokonuję już na etapie projektowania produktu. Mając katalogi tkanin (wełna, jedwab, wiskoza – bo takich używam do każdej kolekcji) – zastanawiam się, w jakim kształcie zamknąć konkretną tkaninę, mając na uwadze jej właściwości. Tej samej tkaniny używam do pierwszego odszycia szablonu wykonanego przez konstruktora, następnie finalny produkt oddaję do pralni, a także testuję co się dzieje z tkaniną podczas prania w warunkach „domowych”.

Czym kierowałaś się w poszukiwaniu dostawcy tkanin?

Kluczowym dla mnie było źródło pozyskiwania przez nich wełny czy jedwabiu, ale także warunki pracy pracowników, używanie odnawialnych źródeł energii, posiadanie stanowisk do ładowania samochodów elektrycznych.

Czy jakakolwiek tkanina, której używasz jest syntetyczna?

Nie, wszystkie tkaniny zamawiane do poszczególnych kolekcji są naturalne, tkaniny na specjalne zamówienia np. dla artystów, pozyskuję ze stoków tkanin – a więc nie zamawiam takich tkanin do produkcji, ale korzystam z już wyprodukowanych i oddanych do dalszej odsprzedaży tkanin (np. tkaniny z cekinami czy brokatem).

Gdzie szyte są Twoje ubrania?

Wszystkie ubrania szyte są w naszym Atelier w Warszawie.

Dlaczego nie chciałaś zwiększonej produkcji?

Moja produkcja jest odpowiedzią na bieżące zamówienia, mając własnego krawca produkuję adekwatnie do zamówień.

Czy używasz w swoich projektach kaszmiru?

Nie używam. Uważam, że nawet jeśli będę w stanie zweryfikować pochodzenie materiału do wytworzenia tej tkaniny, to nie jestem w stanie ocenić, czy sposób jej pozyskiwania od kóz jest etyczny i nie dochodzi w tym procesie krzywdzenia zwierząt.

Co robisz ze skrawkami materiałów będących odpadkami produkcji?

Przechowujemy większe ścinki do celów naprawy odzieży, ale także szyjemy z nich mniejsze akcesoria (np. poszetki).

Czy można u Ciebie naprawić zakupioną wcześniej odzież?

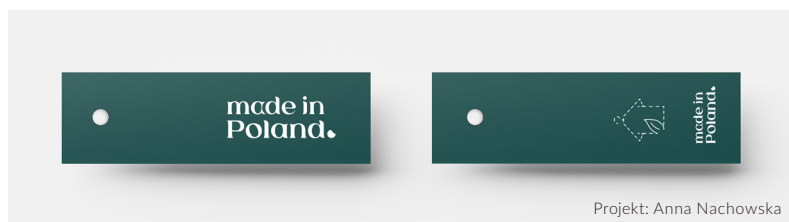
Tak – począwszy od dopasowywania odzieży do Klienta - jeśli jest taka możliwość, to tuż po złożeniu zamówienia, co zapobiega zwrotom towarów. Również po zakupie odzież można skorygować odpowiednio do swoich wymiarów, a w przypadku ich zmiany (wymiarów) również z takim zakupionym produktem można wrócić do naszego Atelier i dokonać odpowiednich przeróbek. Podobnie w przypadku uszkodzenia odzieży - dysponujemy większością materiałów, z których szyjemy kolekcje (przechowujemy większe ścinki), więc możliwe jest np. odtworzenie uszkodzonych części.

BIAŁA METKA! ZIELONA METKA!

W 1899 r. założono w Stanach Krajową Ligę Konsumentów. To właśnie ta organizacja wprowadziła „białą etykietę”. Liga zachęcała konsumentów do wspierania tylko firm z białą etykietą i bojkotowania tych, które na nią nie zasłużyły. Metka miała wskazywać, iż przedsiębiorca przestrzega przepisów dotyczących bezpieczeństwa, zatrudnienia oraz warunków pracy³⁴.

Zdajemy sobie sprawę z tego, iż polska #zielonapraktyka może być przez wielu krytykowana ze względu na chociażby swoją regionalność. Naszym zdaniem ma to jednak głębszy sens. W Polsce przyjęto się już wiele nawet odpłatnych certyfikatów, które mają wskazywać na rzekomą renomę. Być może dla wielu firm #zielonapraktyka będzie powiązana z nakładami finansowymi, lecz tylko w zakresie zaprzestania rujnowania środowiska.

Należy wyróżnić tych, którzy produkując nie dążą wyłącznie do osiągnięcia celu finansowego. Chcemy również oddzielić tych, którzy hołdują trendom dla zysku, od tych, którzy generują dobry wpływ na środowisko dookoła nas. Chcemy stworzyć przejrzyste zasady stosowania oznaczenia #zielonapraktyka, licząc również na konstruktywne opinie.

Projekt: Anna Nachowska

—
Cdn.
—

³⁴ Zob.: <https://www.britannica.com/topic/National-Consumers-League>.
Data dostępu: 19.06.2022 r.

MAGDALENA NIEWELT
OLEG MARCINOWSKI

Aktywni adwokaci zafascynowani wpływem przepisów prawa na kształtowanie się rzeczywistości oraz jej najbardziej specyficznych wymiarów, w tym szeroko pojętej twórczości. Magda jest od zawsze zakochana w modzie, Oleg od jakiegoś czasu rozróżnia grenadyne garza grossa od garza fina.

Magda jest zawodowym pełnomocnikiem przed Urzędem Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej. Uwielbia postępowania sporne toczące się przed Urzędem Patentowym RP. Magda jest także mediatorem w sprawach własności intelektualnej. Fascynacja w zakresie wypracowania wspólnego, satysfakcjonującego rozwiązania doprowadziła do nieustającego doszkalania, przykładowo w zakresie arbitrażu przed Światową Organizacją Własności Intelektualnej. Oleg obsługuje klientów zagranicznych i zajmuje się interpretacją przepisów oraz stosowaniem prawa w zaistniałym stanie faktycznym, również w tym niejednoznacznym z zapisami Kodeksu spółek handlowych.

Obserwując codzienność spółek kapitałowych, dostrzegają, jak wielkimi aktywami są prawa własności intelektualnej oraz jak ważne jest szeroko pojęte prawo administracyjne.

Fotograf: Patrycja Młynarczyk